

Sygn. akt III AUa 1091/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.) SSA Lucyna Ramlo
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 12 marca 2014 r. w Gdańsku

sprawy E. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji E. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 kwietnia 2013 r., sygn. akt IV U 124/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1091/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 grudnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił E. D. prawa do emerytury z powodu niewykazania 15 lat stażu pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona wnosząc o jej zmianę i przyznanie jej emerytury oraz o zasądzenie kosztów postępowania w sprawie.

W uzasadnieniu podniosła, że w okresie od 1 sierpnia 1975 r. do 18 lutego 2000 r. wykonywała prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dnia 17 września 1984 r. przeszła do magazynu i tam nadal wykonywała prace obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał stanowisko zawarte w decyzji i wniósł o jego oddalenie.

Na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2013 r. ubezpieczona wniosła o przyznanie prawa do emerytury od dnia 19 listopada 2012 r. oraz przyznała, że wykonywała pracę robotnika magazynowego – wydawcy oraz pracownika magazynowego stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Okręgowy w Toruniu – IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie IV U 124/13 oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji.

E. D. urodziła się (...), 55 lat ukończyła

(...). Z zawodu jest elektromechanikiem, nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego, nie pozostaje też w stosunku pracy, pobiera zasiłek przedemerytalny. Na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazała 26 lat, 4 miesiące i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 6 lat, 5 miesięcy i 28 dni pracy w warunkach szczególnych.

Ubezpieczona była zatrudniona w (...) S.A. w T. w okresie od dnia

1 września 1972 r. do 30 czerwca 2000 r. W świadectwie pracy z dnia 30 czerwca 2000 r. ma wpisane następujące stanowiska: uczeń, monter aparatów elektrycznych, robotnik magazynowy – wydawca, pracownik magazynowy. Wnioskodawczyni przedłożyła świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 20 lipca 2012 r., w którym stwierdzono, iż była zatrudniona w (...) S.A. w T. od 1 września 1972 r.

do 30 czerwca 2000 r. i w tym okresie od dnia: (1) 1 sierpnia 1975 r. do 20 marca 1979 r.;

(2) 9 listopada 1981 r. do 16 września 1984 r.; (3) 17 września 1984 r. do 31 stycznia

1996 r.; (4) 1 lutego 1996 r. do 18 lutego 2000 r. - stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace wyłącznie: (1,2) przy lutowaniu płyt, blach i przewodów ołowianych oraz metali nieżelaznych zgodnie z wykazem A Dział III, poz. 83; (3,4) – prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia w kartografii, montażu mikroelementów, wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych zgodnie z Wykazem A Dział XIV, poz.

5 na stanowisku: (1,2) – monter układów elektronicznych (tożsame z „ślusarz – monter”); (3) – robotnik magazynowy – wydawca (tożsame z „operator mikroskopów i monitorów ekranowych”); (4) – pracownik magazynowy – (tożsame z „operator mikroskopów

i monitorów ekranowych”) wymienionych w: (1,2) – Dział III, poz. 83 pkt 4; (3,4) – Dział XIV, poz. XIV, poz. 5 załącznika nr 1 wykazu A do Zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r.

Początkowo ubezpieczona była zatrudniona jako uczeń, a następnie jako monter aparatów elektrycznych. W okresie od 21 marca 1979 r. do 8 listopada 1981 r. przebywała na urlopie wychowawczym. Po urlopie wychowawczym ubezpieczona została zatrudniona

na czas nieokreślony jako monter aparatów elektrycznych niskiego napięcia. Z dniem

17 września 1984 r. ubezpieczona została przeniesiona na stanowisko robotnika magazynowego – wydawcy do działu PM. Na tym stanowisku pracowała do dnia 31 stycznia 1996 r., następnie powierzono jej stanowisko pracownika magazynu. Praca E. D. na powyższych stanowiskach w magazynie niczym się nie różniła. W latach 1984 – 1998 pracowała w magazynie elektrycznym na jedną zmianę. Jej przełożonym był W. O.. W magazynie pracowało kilku magazynierów. Do obowiązków ubezpieczonej należało: ręczne rozładowanie materiału, przyjęcie materiału – elektroniki, przeliczenie go, wpisanie do kartoteki, ułożenie towaru na półkach, wydanie towaru

na produkcję, organizowanie i zgodnie z przepisami składowanie materiałów. Ubezpieczona zajmowała się mniejszymi detalami – do 2 cm. Detale były pakowane w kartonach i luzem. E. D. musiała otwierać kartony i wrywkowo sprawdzać, czy towar nie jest uszkodzony i czy jest to ten asortyment, który widnieje na opakowaniu. Wykonywała to przy pomocy lupy, potrzebna jej była też latarka lub lampka. Było to sprawdzenie wrywkowe – kilkanaście sztuk z opakowania. W opakowaniu było dużo więcej detali. Takiego sprawdzenia dokonywała w magazynie, przy przyjmowaniu materiału i przy wydawaniu

go na produkcję. Było jedno pomieszczenie magazynowe i jedno pomieszczenie biurowe. Przyjmowanie towaru i jego sprawdzanie odbywało się w magazynie, a wpisywanie do kartotek w pomieszczeniu biurowym. Magazyn miał tylko świetliki na górze. Przy ewidencji papierowej przy wprowadzaniu danych do kartoteki ubezpieczona nie używała przyrządów optycznych, spisywała dane z dokumentów PZ. Ewidencję papierową prowadziła codziennie. Zajmowało to jej do 3 godzin dziennie. W razie wątpliwości, przy prowadzeniu ewidencji papierowej, sprawdzała towar w magazynie przy użyciu lupy. Mogła tak czynić w 50 % przypadków. W 1993 r. wprowadzono do magazynu jedno stanowisko komputerowe. Od tego czasu ubezpieczona prowadziła ewidencję komputerowo. Przy komputerze pracowała od 2 do 4 godzin dziennie, wpisywała swój towar i kolegów. Dostawa towaru odbywała się codziennie, inwentaryzacja miała miejsce raz lub dwa razy do roku. Wydawanie towaru na produkcję odbywało się codziennie. Razem z ubezpieczoną w magazynie w latach 1988 – 1991 pracował L. A.. Wykonywał tę samą pracę, tylko przy większych detalach. Ubezpieczona wykonywała samokontrolę okresowo. Polegała ona na sprawdzaniu stanów kartotekowych w magazynie.

Organ rentowy rozpoznając złożony w dniu 7 listopada 2012 r. przez wnioskodawczynię wniosek o przyznanie prawa do emerytury wydał w dniu 13 grudnia 2012 r. zaskarżoną decyzję.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych odwołał się do treści art. 32 ust. 4, art. 100 ust. 1, art. 129 ust. 1, art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej ustawa o emeryturach i rentach z FUS) oraz § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie).

W niniejszej sprawie bezspornym było, że E. D. legitymuje się wymaganym ogólnym stażem ubezpieczeniowym (organ rentowy uwzględnił na dzień 1 stycznia 1999 r. 26 lat, 4 miesiące i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych) oraz nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego. Wnioskodawczyni obecnie również nie pozostaje w stosunku pracy, a w dniu (...) ukończyła wcześniejszy wiek emerytalny.

Istota sporu koncentrowała się jedynie wokół ustalenia, czy praca świadczona przez ubezpieczoną w (...) S.A. w T. w okresie od 17 września 1984 r. do 31 grudnia 1998 r. była pracą w warunkach szczególnych, a w konsekwencji czy spełniła ostatnią przesłankę do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy nie kwestionował samego faktu i czasookresu zatrudnienia ubezpieczonej w Apatorze S.A. w T..

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w sprawie materiał dowodowy nie stanowił podstaw do przyjęcia, iż ubezpieczona świadczyła pracę w warunkach szczególnych w spornym okresie na stanowisku robotnika magazynowego – wydawcy i pracownika magazynowego.

Dla oceny, czy pracownik pracował w warunkach szczególnych, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonych mu prac – rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 653420).

Z akt osobowych ubezpieczonej, z zeznań świadków i z przesłuchania ubezpieczonej wynika, że E. D. wykonywała klasyczną pracę pracownika magazynowego, z uwzględnieniem specyfiki, która wynikała z rodzaju towaru przyjmowanego do magazynu. Przy wykonywaniu tej pracy nie posługiwała się stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przyrządami optycznymi i nie obsługiwała stale komputera. W wyroku z dnia 8 marca 2010 r., II UK 236/09, LEX nr 599770 Sąd Najwyższy zawarł pogląd, który należy podzielić: „Nie

ma pozytywnej regulacji normatywnej, która ex definitione pozwalałaby przyjąć, że każda praca w pełnym wymiarze na stanowisku pracy wyposażonym w monitor ekranowy jest pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu pkt 5, dział XIV, wykaz A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).”

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd I instancji uznał, iż okres zatrudnienia ubezpieczonej w (...) S.A. w T. od 17 września 1984 r. do 31 grudnia 1998 r. nie może być zaliczony do pracy w szczególnych warunkach, bowiem E. D. nie pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako operator monitorów ekranowych, a tylko taka praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, może być zgodnie z rozporządzeniem – zał. wykaz A, Dział XIV, poz. 5 (prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia – w kartografii, montażu mikroelementów wymagających posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych) uznana za prace w warunkach szczególnych. Rozporządzenie wymaga, aby praca w szczególnych warunkach była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Ubezpieczona takiej pracy nie świadczyła. Nie pracowała w kartografii, ani w spornym okresie przy montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi. Przy monitorze ekranowym pracowała dopiero od 1993 r., nie w pełnym wymiarze czasu pracy, lecz od 2 do 4 godzin dziennie. Rozporządzenie nie przewiduje prac przy przyjmowaniu i wydawaniu towaru wymagających posługiwania się przyrządami optycznymi, a poza tym ubezpieczona nie posługiwała się w swojej pracy wyłącznie lupą. Wykonywała inne prace w magazynie, które nie rodziły konieczności posługiwania się przyrządami optycznymi (rozładunek towaru, układanie towaru, wpisywanie do kartotek – ewidencja papierowa, nawet przy sprawdzaniu towaru przy jego przyjęciu nie posługiwała się całym czasem lupą, co potwierdził świadek L. A.).

Apelację od wyroku wywiodła E. D. zaskarżając go w całości i zarzucając:

- 1) naruszenie prawa materialnego to jest art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), § 2 ust. 1 i § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego (Dz.U Nr 8 poz. 43 ze zm.) przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i błędne przyjęcie, że jej praca nie może być uznana za wykonywaną w warunkach szczególnych i nie może otrzymać emerytury, mimo że z materiału dowodowego wynika, że jako pracownik magazynowy wykonywała pracę stale i w pełnym wymiarze, wyteżala nadmiernie wzrok i niezbędne były w niej przyrządy optyczne, a także pracowała przy komputerze,
- 2) naruszenie istotne prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, to jest art. 233 § 1, 217, 328 § 2, 382 k.p.c. wskutek:
 - a) pominięcia przez Sąd, że przez cały okres pracy zawodowej stale i pełnym wymiarze wykonywała prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia, posługiwania się przyrządami optycznymi,
 - b) nierozważenie do faktu, że przygotowywała z zapasów magazynowych części zamówione na linię produkcyjną, kontrolowała ich oznaczenia z użyciem przyrządu optycznego, wpisywała do kartotek i wydawała odbiorcom, a po komputeryzacji dodatkowo wprowadzała dane do komputera, a komputery były prymitywne, ekrany kineskopowe, wielkości 14 cali, czarno- białe o niskiej rozdzielczości,
 - c) nierozważenie, że odchodząc na zasilek przedemerytalny w 2000 r. zakład pracy potwierdził jej szczególne warunki pracy, gdyż nie mogłabym w przeciwnym razie skorzystać z tego świadczenia, a potem pracodawca nieprawidłowo wystawił dokument, który podważył ZUS,

d) nierozważenie przez sąd, że w magazynie nie było okien, były tylko świetliki na górze, było ciemno, oświetlenie sztuczne i posługiwała się lupą optyczną i jeszcze dodatkowo musiała używać lampki do odczytania miniaturowych elementów, a wydawała ich bardzo dużo, skutkiem czego nieodwracalnie przeciężyła i pogorszyła sobie bardzo wzrok.

Wskazując na powyższe wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji i przyznanie jej emerytury, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja E. D. nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy wnioskodawczyni spełniła kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS).

W ocenie Sądu Odwoławczego zarzut naruszenia art. 328 k.p.c. jest bezpodstawny.

O uchybieniu temu przepisowi można mówić jedynie wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie zawiera danych pozwalających na kontrolę tego orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2001 r., I CKN 185/01, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, niepubl.). Naruszenie tego przepisu może polegać również na tym, że uzasadnienie orzeczenia sądowego nie zawiera wszystkich lub niektórych elementów wymienionych w tym przepisie, a brak ten mógł mieć istotny wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2001 r., V CKN 158/00, niepubl.).

Stwierdzić należy, że uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego nie tylko spełnia wszystkie wymagania określone przez powyższy przepis tj. Sąd wskazuje podstawy faktyczne rozstrzygnięcia i wyjaśnia podstawę prawną wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, ale też szczegółowo wyjaśnił w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, dlaczego uznał, że w spornym okresie ubezpieczona nie świadczyła pracy w szczególnych warunkach.

W konsekwencji uzasadnienie to bezsprzecznie daje możliwość oceny zasadności rozumowania Sądu Okręgowego na użytek kontroli instancyjnej zaskarżonego wyroku.

Zarzut naruszenia art. 217 k.p.c. był bezpodstawny. Przepis art. 217 § 1 k.p.c. dotyczy postępowania stron, określając ich uprawnienia i obowiązki w postępowaniu dowodowym. Nakłada na nie, między innymi, obowiązek przytaczania okoliczności faktycznych i dowodów w określonym czasie i pod określonymi rygorami procesowymi. Nie odnosi się do sądu i nie określa jego uprawnień ani obowiązków, a zatem nie może być przez sąd naruszony (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2012 r., II PK 82/12OSNP, 2013/17-18/202).

Również apelująca w sposób nieprawidłowo podniosła zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., ponieważ dotyczy on postępowania apelacyjnego i jego adresatem nie jest Sąd I instancji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego również zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. był niezasadny. Podkreślić trzeba, że zgodnie z treścią powołanego przepisu Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Sąd Odwoławczy miał na uwadze, że granice swobodnej oceny dowodów wyznaczają w szczególności: obowiązek wyprowadzenia przez sąd z zebranego materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych, ramy proceduralne (ocena dowodów musi respektować warunki określone przez prawo procesowe, w szczególności art. 227-234 k.p.c.), wreszcie poziom świadomości

prawnej sędzię oraz dominujące poglądy na sądowe stosowanie prawa. Swobodna ocena dowodów dokonywana jest przez pryzmat własnych przekonań sądu, jego wiedzy i posiadanego zasobu doświadczeń życiowych, uwzględnia wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - ważąc ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000 nr 17, poz. 655).

Wbrew twierdzeniom apelującej Sąd Okręgowy uwzględnił, że w miejscu pracy wnioskodawczyni – magazynie nie było okien, tylko świetliki na górze, co znalazło odzwierciedlenie w ustaleniach stanu faktycznego. Również prawidłowo ustalił jakie czynności i z jaką częstotliwością wykonywała wnioskodawczyni z użyciem przyrządu optycznego, a następnie kwestie związane z wprowadzaniem danych do komputera.

Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z art. 233 § 1 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Bezspornym było, że E. D. legitymuje się wymaganym ogólnym stażem ubezpieczeniowym (na dzień 1 stycznia 1999 r. - 26 lat, 4 miesiące i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych), nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego, nie pozostaje w stosunku pracy, a w dniu (...)r. ukończyła 55 lat.

Istota sporu koncentrowała się jedynie wokół ustalenia, czy praca świadczona przez ubezpieczoną w (...) S.A. w T. w okresie od 17 września 1984 r. do 31 grudnia 1998 r. była pracą w warunkach szczególnych.

Ocena spełnienia przez ubezpieczoną warunku legitymowania się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach wymaga w pierwszej kolejności ustalenia, czy praca wykonywana przez nią w spornym okresie odpowiada definicji pracy w warunkach szczególnych, o której mowa w art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i czy praca ta wykonywana była stale oraz w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. W przypadku pozytywnej weryfikacji wskazanych powyżej przesłanek, ustalić należy, czy wnioskodawczyni wykonywała pracę o takim charakterze przez okres co najmniej 15 lat.

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania decyzji, do ogólnych warunków nabywania prawa do emerytury przez ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., po osiągnięciu wieku przewidzianego m.in. w art. 32 ustawy, należą:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w dotychczasowych przepisach do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet,
2. okres składkowy i nieskładkowy wynoszący dla mężczyzn co najmniej 20 lat (art. 27 pkt 1 ustawy),
3. nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego bądź złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w wieku obniżonym z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których uprawnionym osobom przysługuje prawo do emerytury w wieku obniżonym, ustala się natomiast – jak stanowi ust. 4 art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - na podstawie przepisów dotychczasowych.

Sąd Najwyższy w uchwale w składzie 7 sędziów z dnia 13 lutego 2002 r., (III ZP 30/01, OSNP 2002, nr 10, poz. 243) wskazał jako nadal stosowane „przepisy dotychczasowe” przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie) pracownik, który wykonywał wymienione w wykazie A prace w szczególnych warunkach nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet,
2. ma wymagany okres zatrudnienia (20 lat), w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia - okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu - są okresy, w których praca w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Nadto, do ustalenia konkretnych stanowisk, na których wykonywanie pracy uprawnia do emerytury w wieku obniżonym, pomocne są zarządzenia resortowe poszczególnych ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralnych związków spółdzielczych. Jak wskazał Sąd Najwyższy - z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie - brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych – może stanowić negatywną przesłankę dowodową (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, LEX nr 590247; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2010 r., II UK 124/10, LEX nr 707404).

Należy podkreślić, że dla oceny, czy pracownik wykonywał zatrudnienie w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, ale rodzaj faktycznie powierzonych mu prac. Praca w szczególnym charakterze to praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638).

Zdaniem Sądu Odwoławczego, wbrew stanowisku ubezpieczonej, zatrudnienie jej

w (...) S.A. w T. w okresie od 17 września 1984 r. do 31 grudnia 1998 r.
na stanowisku robotnika magazynowego – wydawcy i pracownika magazynowego nie było pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych,
o której mowa w wykazie A rozporządzenia, dziale XIV, poz. 5 – prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia – w kartografii, montażu mikroelementów wymagających posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, jak również pracą, o której mowa w dziale XIV poz. 5 pkt 5 załącznika nr 1 do uszczegóławiającego to rozporządzenie zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego, (Dz.Urz.MG. z 1985 r., Nr 1, poz. 1), tj. operator mikroskopów i monitorów ekranowych.

W orzecznictwie podkreśla się, że w ocenie uznania za pracę w szczególnych warunkach pracy ujętej w wykazie A, dziale XIV, pkt 5 tego rozporządzenia, nie chodzi o posługiwanie się na stanowisku pracy komputerem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2010 r., II UK 236/09, niepublikowany oraz z dnia 2 lutego 2012 r., II UK 118/11, niepublikowany), lecz uznawano np. pracę operatorów elektronicznych monitorów ekranowych wykonywaną w pełnym wymiarze czasu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329) – tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 319/11, LEX nr 1229814).

Nie ma pozytywnej regulacji normatywnej, która ex definitione pozwalałaby przyjąć, że każda praca w pełnym wymiarze na stanowisku pracy wyposażonym w monitor ekranowy jest pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu pkt 5, dział XIV, wykaz

A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2010 r., II UK 236/09, LEX nr 599770).

Wnioskodawczyni złożyła w organie rentowym świadectwo pracy z dnia 20 lipca 2012 r., w którym stwierdzono, iż była zatrudniona w (...) S.A. w T. od 1 września 1972 r. do 30 czerwca 2000 r. i w tym okresie od dnia: (1) 1 sierpnia 1975 r. do 20 marca 1979 r.; (2) 9 listopada 1981 r. do 16 września 1984 r.; (3) 17 września 1984 r. do 31 stycznia 1996 r.; (4) 1 lutego 1996 r. do 18 lutego 2000 r. - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace wyłącznie: (1,2) przy lutowaniu płyt, blach i przewodów ołowianych oraz metali nieżelaznych zgodnie z wykazem A Dział III, poz. 83; (3,4) – prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia w kartografii, montażu mikroelementów, wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych zgodnie z Wykazem A Dział XIV, poz. 5 na stanowisku: (1,2) – monter układów elektronicznych (tożsame z „ślusarz – monter”); (3) – robotnik magazynowy – wydawca (tożsame z „operator mikroskopów i monitorów ekranowych”); (4) – pracownik magazynowy – (tożsame z „operator mikroskopów i monitorów ekranowych”) wymienionych w: (1,2) – Dział III, poz. 83 pkt 4; (3,4) – Dział XIV, poz. XIV, poz. 5 załącznika nr 1 wykazu A do Zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. (k. 8 a.r.).

Wskazać należy, że dokonana przez pracodawcę w świadectwie pracy w szczególnych warunkach ocena charakteru zatrudnienia pracownika nie jest dla sądu wiążąca, a dokument ten podlega co do swojej wiarygodności i mocy dowodowej takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód (art. 233 § 1 k.p.c.). Podobnie jak w wypadku innych dowodów, sąd ocenia, czy dowód ten ze względu na jego indywidualne cechy i okoliczności obiektywne zasługuje na wiarę, czy nie. Wynikiem tej oceny jest przyznanie lub odmówienie dowodowi z dokumentu waloru wiarygodności, ze stosownymi konsekwencjami w zakresie jego znaczenia dla ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia. Dowód z dokumentu nie

ma natomiast silniejszej mocy dowodowej niż dowód z zeznań świadków lub z przesłuchania stron (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., II UK 15/05, LEX nr 603168 oraz wyroki tego Sądu z dnia 3 października 2000 r., I CKN 804/98, LEX nr 50890; z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 474/03, OSNC 2005 nr 6, poz. 113; z dnia 9 kwietnia 2009 r., I UK 316/08, LEX nr 707858; z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 117/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 167; z dnia 27 lipca 2010 r., II CSK 119/10, LEX nr 603161 – tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 października 2011 r., II UK 43/11, LEX nr 1108484).

Z analizy akt osobowych wynika, że wnioskodawczyni od dnia 17 września 1984 r. wykonywała pracę na stanowisku robotnika magazynowego – wydawcy do działu

PM. Do jej obowiązków należało: prowadzenie magazynu; prawidłowe przyjmowanie i wydawanie materiałów oraz prowadzenie ilościowej ewidencji ruchu i stanu w podległym magazynie; nadzór nad przydzielonymi pomieszczeniami; opracowywanie danych statystycznych. Na ww. stanowisku pracowała do dnia 31 stycznia 1996 r., następnie powierzono jej stanowisko pracownika magazynu. Praca na tym stanowisku polegała na: organizowaniu i składowaniu materiałów, zgodnym ilościowo przyjmowaniu i wydawaniu materiałów w oparciu o dokumenty przychodów i rozchodów, terminowym wnoszeniu danych do systemu (...) i sukcesywnym przekazywaniu dokumentów do księgowości materiałowej, poddawaniu materiałów nie objętych specyfikacją kontrolną odbiorowi samokontroli (angaże z dnia 19 września 1984 r. i 6 marca 1996 r., zakres czynności, karta czynności – a.o. – k. 14 a.s.).

W spornym okresie ubezpieczona ręcznie rozładowywała materiał, przyjmowała materiał – elektronikę, przeliczała go, wpisywała do kartoteki, układała towar na półkach, wydawała towar na produkcję, organizowała i składowała materiały. Ubezpieczona zajmowała się mniejszymi detalami – do 2 cm. Detale były pakowane w kartonach i luzem. Wnioskodawczyni otwierała kartony i wrywkowo sprawdzała, czy towar nie jest uszkodzony i czy jest to ten asortyment, który widnieje na opakowaniu. Wykonywała to przy pomocy lupy, potrzebna jej była też latarka lub lampka. Było to sprawdzenie wrywkowe – kilkanaście sztuk z opakowania. W opakowaniu było dużo więcej detali. Takiego sprawdzenia dokonywała w magazynie, przy przyjmowaniu materiału i przy wydawaniu go na produkcję. Było jedno pomieszczenie magazynowe i jedno pomieszczenie biurowe. Przyjmowanie towaru i jego sprawdzanie odbywało się w magazynie, a wpisywanie do kartotek w pomieszczeniu biurowym. Magazyn miał tylko świetliki na górze. Przy ewidencji papierowej przy wprowadzaniu danych do kartoteki ubezpieczona nie używała przyrządów optycznych, spisywała dane z dokumentów PZ. Ewidencję papierową prowadziła codziennie. Zajmowało to jej do 3 godzin dziennie. W razie wątpliwości, przy prowadzeniu ewidencji papierowej, sprawdzała towar w magazynie przy użyciu lupy. Mogła tak czynić w 50 % przypadków.

Zatem uznać należało, że wnioskodawczyni nie wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu prac szczególnie obciążających narząd wzroku i wymagających precyzyjnego widzenia w kartografii, montażu mikroelementów, wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi. Nie pracowała w kartografii, ani nie zajmowała się montażem mikroelementów, a była to praca pracownika magazynowego, z uwzględnieniem specyfiki, która wynikała z rodzaju towaru przyjmowanego do magazynu. Ubezpieczona nie posługiwała się w swojej pracy wyłącznie lupą. Wykonywała inne prace w magazynie, które nie rodziły konieczności posługiwania się przyrządami optycznymi (np. rozładunek towaru, układanie towaru, wpisywanie do kartotek – ewidencja papierowa, sprawdzanie towaru przy jego przyjęciu bez urządzeń optycznych).

Od 1993 r. ubezpieczona prowadziła ewidencję komputerowo. Przy komputerze pracowała od 2 do 4 godzin dziennie, wpisywała swój towar i kolegów. Dostawa towaru odbywała się codziennie, inwentaryzacja miała miejsce raz lub dwa razy do roku. Wydawanie towaru na produkcję odbywało się codziennie.

Należy wyjaśnić, że pojęcie „praca w szczególnych warunkach” oznacza - zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - wykonywanie prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, a nie nazwę zajmowanego stanowiska. Wykazy A i B, będące załącznikami do rozporządzenia, zawierają listę prac rodzajowo zróżnicowanych wedle kryterium branżowego, nie określając konkretnych stanowisk pracy. Praca może być uznana

za wykonywaną w szczególnych warunkach wyłącznie wtedy, gdy pracownik, w ramach obowiązującego go na określonym stanowisku pełnego wymiaru czasu pracy, świadczy ją stale, tj. ciągle (§ 2 ust.

1 rozporządzenia). Jeżeli więc, obok pracy wymienionej w ww. rozporządzeniu, do obowiązków pracownika należy jednocześnie szereg innych czynności, jak w przypadku skarżącej - takiej pracy nie można uznać za wykonywaną w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Należy też zwrócić uwagę, że przepisy powołanego rozporządzenia mają zastosowanie tylko do tych pracowników, którzy w środowisku pracy narażeni

są na działanie czynników oraz procesów stwarzających szczególne zagrożenie dla życia lub mogących powodować trwałe, negatywne skutki zdrowotne, którym nie można zapobiec stosując odpowiednie środki profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej albo - gdy wykonywana przez pracownika praca stwarza zagrożenie dla innych osób. Wykaz takich prac wymieniają przepisy Kodeksu pracy oraz akty wykonawcze wydane na podstawie zawartych w nim upoważnień - m.in. załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie rodzajów prac wymagających szczególnej sprawności psychofizycznej (Dz. U. nr 62, poz. 287) oraz Rozdział 6 Działu

IV rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. nr 169, poz. 1650

ze zm.). Ilekroć w tym ostatnim rozporządzeniu jest mowa o „zagrożeniu”, rozumie się przez to stan środowiska pracy mogący spowodować wypadek lub chorobę (§ 2 pkt 13). Przez prace szczególnie niebezpieczne rozumie się bowiem prace o zwiększonym zagrożeniu lub wykonywane w utrudnionych warunkach, uznane za takie przez przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy lub instrukcje eksploatacji urządzeń i instalacji, bądź przez pracodawcę.

Pracownicy obsługujący komputery narażeni są na czynniki typowe dla środowisk, w jakich wykonywana jest praca. I tak:

- pracownik, który używa monitora ekranowego np. do kontroli procesów technologicznych w zakładzie przemysłowym, może być narażony na działanie np. czynników chemicznych, których - niezależnie od starań pracodawcy - nie można wyeliminować,

- od decyzji podejmowanych przez kontrolera ruchu lotniczego, śledzącego na wielu monitorach jednocześnie trasy przelotów samolotów, zależy nie tylko sprawność ruchu lotniczego, ale przede wszystkim bezpieczeństwo wielu ludzi w powietrzu i na ziemi. Związane z wiekiem obniżenie sprawności narządów zmysłów może więc stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego (dla zdrowia lub życia osób trzecich).

Obsługa komputera w magazynie była jedynie pracą uciążliwą (ze względu na wymuszoną pozycję ciała i obciążenie narządu wzroku), jeśli przekracza 4 godziny.

W tym przypadku pracodawca ma możliwość zorganizowania stanowisk pracy wyposażonych w monitory ekranowe w taki sposób, aby spełniały one minimalne wymagania bhp oraz ergonomii. Pracodawca jest więc zobligowany do podjęcia działań eliminujących stwierdzone uchybienia i uciążliwości. Z omówionych przepisów wynika, że zakwalifikowaniu pracy do prac wykonywanych w szczególnych warunkach nie może decydować samo występowanie czynnika ryzyka, ale również niemożność jego wyeliminowania przez pracodawcę.

Na tej podstawie Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że ubezpieczona nie udowodniła, iż wykonywała prace w szczególnych warunkach

w wymiarze uprawniającym do nabycia emerytury w obniżonym od powszechnego wieku. Brak jest podstaw do przyjęcia na podstawie zeznań świadków i ubezpieczonej,

że świadczyła ona pracę w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku co najmniej 15 lat.

Sąd Odwoławczy wyraża przekonanie, że obniżanie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu występowania w

ich zawodach czynników negatywnych (najczęściej szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawności fizyczne lub psychiczne), które doprowadzają do wcześniejszej, niż powszechnie, utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Prawo do emerytury w wieku niższym - w przeciwieństwie do uprawnień wcześniejszych - nie jest przywilejem, lecz, co do zasady, wynika ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy. Tak, więc wymóg posiadania wymaganego okresu zatrudnienia będzie spełniony wtedy, gdy w tym okresie ubezpieczony wykazał się co najmniej 15 latami pracy w szczególnych warunkach wykonywanej za zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia, tj. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1997 r., II UKN 220/97, OSNAPiUS 1998, nr 13, poz. 403).

Samo subiektywne przekonanie ubezpieczonej, że jej praca z uwagi na uciążliwe warunki, w jakich była świadczona, może stanowić podstawę do przyznania jej uprawnień do emerytury w niższym od powszechnego wieku, nie znajduje uzasadnienia faktycznego i prawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00, OSNP 2003, Nr 17, poz. 419).

W świetle powyższego uznać należało, że wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, albowiem bezzasadne okazały się zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji wnioskodawczynie, na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

SSA J. Andrzejewski SSA I. Krzeczowska- Lasoń SSA L. Ramlo